

TILLVÄXT MED TRYGGHET

Mitt i sommaren har sjuk- och arbetsskadekommittén överlämnat sitt, vad gäller sidantalet, mycket omfattande slutbetänkande till statsrådet Maj-Inger Klingvall. Det innehåller, bland mycket annat, ett förslag till portalparagraf i en ny lag om en allmän och aktiv försäkring vid sjukdom och rehabilitering. Syftet sägs vara att försäkringen skall ge ersättning vid inkomstbortfall, aktivt verka för att den försäkrades arbetsförmåga skall återupprättas samt understödja förebyggande insatser.

Det låter ju vackert och bra, särskilt som utredningen samtidigt förutspår besparingar på sex miljarder. Men sju reservationer från ledamöterna (även från ordföranden!) och tio särskilda yttranden från de sakkunniga indikerar en betydande oenighet om allehanda delar. Därtill kommer att regeringen, utan att invänta kommitténs ställningstaganden, under våren trampat in på området. Ett exempel är det besynnerliga förslaget att ta bort taket för egenavgifter utan motsvarande åtgärd för förmånen. Det vill säga ett sätt att förstärka statskassan utan att kalla intäktskällan för skatt.

I den korta, allmänna debatt som fördes i anslutning till överlämnandet dominerade de negativa inslagen. Flera röster höjdes för att utredningen bör göras om. Sacos kanslidirektör Anders Lönnberg, som var sakkunnig i utredningen, skrev i Dagens Nyheter att »arbetet mer präglats av försök att lappa på ett förlegat system än att med öppna ögon analysera möjligheter till trygghet och tillväxt för framtiden». Redan nu kan nog förutskickas att entusiasmen inte blir särskilt stor i remissomgången.

Men var finns då goda och utvecklingsbara idéer för ett välfärdsystem där medborgarna garanteras en ekonomiskt rimlig tillvaro, *samti-*

digt som det är tillväxtfrämjande? Om det ansvariga statsrådet verkligen vill ha sådana uppslag – och sålunda inte ämnar fortsätta med »lappandet» – rekommenderas läsning av den nya Saco-rapporten »Växelverkan». Författarnas ambition har varit att beskriva förutsättningarna för tillväxt i samhället och möjligheterna att integrera olika välfärdssystem. Rapporten är en uppföljning av Sacos alternativ till regeringens »tillväxtproposition» hösten 1995 (Läkartidningen 45 och 46/95).

Utgångspunkten är den svenska ekonomins största problem – den höga arbetslösheten. Den kan inte sänkas till acceptabla nivåer, och välståndet kan inte långsiktigt höjas, om inte näringslivet expanderar och det institutionella systemet är anpassat till de nya ekonomiska villkoren. Samhället måste ta till vara människors kunskaper och kompetens och inte lämna dem i sticket som passiva bidragstagare.

Den som känner en ekonomisk grundtrygghet vågar satsa. En central del i Saco-skriften är därför förslaget att inrätta *en* allmän, obligatorisk inkomstbortfallsförsäkring, som skall omfatta både sjukdom och arbetslöshet. Rätten till ersättning grundas där på arbetad tid och inbetalningar, men får inte vara beroende av ett anställningsförhållande. I morgondagens samhälle måste rörlighet på arbetsmarknaden underlättas.

Ersättningen från denna försäkring skall aldrig få överstiga tidigare inkomst och sänks stegvis till grundbeloppsnivå. Det är ett sätt att premiera arbete. Ett annat är att tillåta ett visst pensum arbete även när ersättning utgår. Studier måste förbli s k överhoppningsbar tid.

Förmåner och avgifter måste korrepondera. Det är en förutsättning för att försäkringen skall få legitimitet och för att olika grupper skall

känna sig solidariska. Genom att sätta taket till 7,5 basbelopp undanröjer man möjligheten att hoppa mellan försäkringssystemen för att få maximal utdelning.

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder och rehabilitering bör frikopplas från denna försäkring. Åtgärder kräver samverkan, individualisering och flexibilitet. Om åtgärder och försäkringsersättning regleras i samma system finns risken att handläggarens personliga uppfattning och ambition att minska kostnaderna leder fel i enskilda fall.

Försäkringen bör inte ha en »bortre parentes» för en lägsta grundbeloppsnivå, utan kunna utges till ålderspensionen. Anledningen är att en sådan parentes inte torde motverka långtidsarbetslöshet – men kan förhindra tidiga insatser. Kostnaderna för arbetslösheten får inte övervältras till kommunernas socialbidragskonto!

Den av Saco sålunda skisserade »inkomstbortfallsförsäkringen» skall emellertid inte omfatta arbetsskador. För sådana föreslås i stället en separat och för arbetsgivare obligatorisk försäkring. Det förhåller sig ju så att riskerna för arbetsskador och arbetssjukdomar är fullt möjliga att beräkna enligt försäkringsmässiga principer. Härav följer att premierna kan differentieras – och att det förebyggande arbetsmiljöarbetet därmed får en rejäl skjuts framåt. Försäkringsbolagen kan erbjuda ett kompletterande försäkringskydd med premier som grundats på kvalificerade riskbedömningar.

Förhoppningsvis kommer »Växelverkan» att påverka de beslutsfattare som det närmaste halvåret står inför viktiga avgöranden om vårt framtida välförhållande. Ad hoc-lösningar och dålig samordning duger definitivt inte längre. •